MINISTERO DELL'INTERNO

DIREZIONE GENERALE DELL'AMMINISTRAZIONE CIVILE

BOLLETTINO SANITARIO del mese di Maggio 1898

AVVERTENZE

A parziale emendamento delle norme regolatrici delle denunzie delle malattie infettive, la Direzione Generale dell'Amministrazione Civile, con circolare in data 20 febbraio 1897, n. 20300.15, ha disposto che i bollettini mensili, provenienti dai singoli Comuni, sieno trasmessi alle rispettive Prefetture per la revisione e l'aggruppamento dei dati in apposito prospetto.

Le Prefetture poi hanno obbligo di curare l'invio al Ministero dell'Interno, tanto dei bollettini comunali, quanto del prospetto riassuntivo.

Questa elaborazione di dati, eseguita presso le Prefetture — segnatamente ad opera di medici provinciali, come quelli che sono maggiormente in grado di esser informati sullo stato sanitario dei singoli Comuni — affida che la statistica della morbosità, tuttochè ancora incompleta, possa fornire criterii più esatti sulle condizioni reali della sanità del Regno.

Sugli 8263 Comuni del Regno, 7804 ottemperarono all'invio del bollettino. Di questi, 1545 denunziarono casi di malattie infettive, e 6259 se ne dichiararono immuni.

Omisero l'invio 459 Comuni.

Alle Amministrazioni inadempienti furono rivolte vivissime premure, perchè la omissione non si verifichi ulteriormente.

Devonsi alla cortesia della Direzione Generale di Statistica le cifre sulla popolazione.

Il calcolo della popolazione delle provincie, dei capoluoghi di circondario, e degli altri grandi Comuni non capoluoghi, è stato fatto prendendo a base la ipotesi che l'aumento medio annuale della popolazione, dal 31 dicembre 1881 in poi, sia stato identico a quello avvenuto annualmente fra il censimento del 1871 e quello del 1881.

Per le provincie e pei Comuni che avevano, nel 1881, una popolazione minore di quella che si era trovata nel censimento precedente, si è mantenuta invariata la cifra del 1881, ignorandosi se nelle une e negli altri la popolazione abbia continuato a diminuire dopo quell'anno.

La popolazione, invece, dei capoluoghi di provincia è stata calcolata sui dati diretti, forniti dalle Amministrazioni comunali a tutto il 31 dicembre 1897: dati inerenti alla natività, mortalità, immigrazione ed emigrazione. Si è tenuto anche conto della guarnigione militare, secondo lo stato dei corpi al 31 dicembre 1897, e finalmente della cifra di popolazione, che al 31 dicembre 1881 aveva dimora occasionale nel Comune, non avendosi mezzi sufficienti per determinare quali variazioni sieno avvenute in questo gruppo di popolazione dopo l'ultimo censimento.

ANNO 1898

MESE DI MAGGIO

REGIONI e PROVINCIE	Popolazione calcolata al 31 dicembre 1897	Numero dei Comuni: Totale della provincia	Che denunziarono malattie infettive	Che inviarono il bollettino negativo	Che non inviarono il bollettino	Malattie infettive denunziate: Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia	Sifilide trasmessa col baliatico	Influenza	Pertosse
Alessandria	803,402	343	34	309	—	2	160	14	19	—	5	6	—	—	2	—	—
Cuneo	664,570	263	38	223	2	—	128	20	15	1	27	6	—	—	—	—	—
Novara	765,809	437	31	406	—	1	38	12	10	—	86	—	—	—	—	—	—
Torino	1,128,507	442	36	403	3	7	365	29	53	—	16	4	—	—	—	—	—
Piemonte	**3,362,288**	**1485**	**139**	**1341**	**5**	**10**	**691**	**75**	**97**	**1**	**134**	**16**	—	—	**2**	—	—
Genova	841,973	197	29	168	—	4	67	17	44	—	12	1	1	—	—	—	—
Porto Maurizio	146,722	106	5	101	—	—	25	5	1	—	2	—	—	—	—	—	—
Liguria	**983,695**	**303**	**34**	**269**	—	**4**	**92**	**22**	**45**	—	**14**	**1**	**1**	—	—	—	—
Bergamo	429,204	306	31	275	—	—	54	1	27	—	53	2	1	—	—	—	—
Brescia	497,464	280	49	230	1	2	496	11	45	1	29	7	—	—	—	—	—
Como	580,061	510	41	469	—	2	173	2	33	—	36	4	—	—	—	—	—
Cremona	307,567	133	38	95	—	4	583	4	19	—	32	6	—	—	—	—	—
Mantova	314,995	68	28	40	—	4	71	—	59	—	9	—	3	—	—	—	—
Milano	1,307,091	297	95	202	—	1	663	44	114	—	165	8	3	2	—	—	—
Pavia	509,697	221	30	191	—	—	58	17	21	—	47	7	—	—	2	—	—
Sondrio	136,637	78	8	70	—	—	—	—	6	—	9	—	—	—	—	—	—
Lombardia	**4,082,716**	**1893**	**320**	**1572**	**1**	**13**	**2098**	**79**	**324**	**1**	**380**	**34**	**7**	**2**	**2**	—	—
Belluno	176,938	66	5	49	12	—	—	16	5	—	3	1	—	—	—	—	—
Padova	456,275	103	13	87	3	3	131	2	25	—	5	2	—	1	—	—	50
Rovigo	247,626	63	15	48	—	—	274	—	10	1	5	1	—	—	—	—	—
Treviso	416,164	95	30	65	—	2	209	15	20	5	50	2	—	—	—	—	—
Udine	536,734	179	26	83	70	—	51	8	22	—	31	—	1	—	—	—	—
Venezia	389,499	50	9	41	—	1	25	3	34	—	14	2	—	—	—	—	—
Verona	440,078	113	20	93	—	—	53	24	15	—	10	6	1	—	—	—	—
Vicenza	454,805	123	21	102	—	—	9	10	12	—	10	—	—	1	—	—	—
Veneto	**3,118,169**	**792**	**139**	**568**	**85**	**6**	**752**	**78**	**143**	**6**	**128**	**14**	**2**	**2**	—	—	**50**
Bologna	495,465	61	35	26	—	4	25	5	55	3	48	1	—	—	—	—	—
Ferrara	257,979	16	11	5	—	8	89	15	47	—	6	1	1	—	—	—	—
Forlì	280,333	41	19	21	1	1	108	—	24	2	27	—	—	—	1	—	4
Modena	291,192	45	16	29	—	5	5	3	26	—	10	5	—	—	—	—	—
Parma	274,210	50	31	18	1	21	220	20	43	—	53	1	—	—	—	—	—
Piacenza	229,830	47	18	28	1	1	33	2	10	—	46	2	—	—	—	—	—
Ravenna	225,805	18	10	8	—	5	46	3	23	—	6	3	—	2	—	—	—
Reggio nell' Emilia	252,024	45	15	30	—	1	11	—	20	—	47	2	1	—	—	—	—
Emilia	**2,306,838**	**323**	**155**	**165**	**3**	**46**	**537**	**48**	**248**	**5**	**243**	**15**	**2**	**2**	**1**	—	**4**
Arezzo	245,429	40	14	26	—	1	3	1	32	—	12	—	—	—	—	—	—
Firenze	830,346	76	43	33	—	10	246	12	68	1	74	5	3	—	—	—	—
Grosseto	125,926	20	6	14	—	12	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Livorno	126,398	8	1	7	—	5	1	2	3	—	3	1	—	—	—	—	—
Lucca	291,129	24	10	14	—	—	1	1	5	—	7	3	—	—	—	—	—
Massa e Carrara	184,151	35	3	32	—	—	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—	—
Pisa	313,621	40	17	23	—	8	183	3	49	—	12	—	—	—	—	—	—
Siena	207,999	37	8	29	—	3	73	2	6	—	5	—	—	—	—	—	—
Toscana	**2,324,999**	**280**	**102**	**178**	—	**39**	**507**	**21**	**177**	**1**	**114**	**9**	**3**	—	—	—	—
A Riportarsi	16,183,705	5076	889	4093	91	118	4677	323	1034	14	1013	89	15	6	5	—	54

REGIONI e PROVINCIE	Popolazione calcolata al 31 dicembre 1897	Numero dei Comuni: Totale della provincia	Che denunziarono malattie infettive	Che inviarono il bollettino negativo	Che non inviarono il bollettino	Malattie infettive denunziate: Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia	Sifilide trasmessa col baliatico	Influenza	Pertosse
Riporto . .	16,183,705	5076	889	4093	94	118	4677	323	1034	14	1013	89	15	6	5	—	54
Ancona	275,465	51	6	45	—	—	17	2	4	1	5	3	—	—	—	—	—
Ascoli Piceno . .	219,301	71	9	62	—	10	112	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Macerata	244,137	55	17	33	—	7	11	1	24	—	2	6	1	—	—	—	—
Pesaro	239,745	73	16	57	—	—	86	2	12	—	13	4	—	—	—	—	—
Marche . . .	**978,738**	**250**	**48**	**202**	—	**17**	**226**	**5**	**40**	**1**	**21**	**13**	**1**	—	—	—	—
Perugia – **Umbria** .	**609,692**	**152**	**39**	**113**	—	**9**	**100**	**22**	**27**	**1**	**21**	**3**	**7**	—	—	—	—
Roma – **Lazio**. . .	**1,03 ,731**	**226**	**42**	**80**	**104**	**88**	**441**	**6**	**54**	—	**24**	**5**	**13**	—	—	—	—
Aquila	387,997	127	19	34	74	1	7	15	45	1	9	1	1	—	—	—	—
Campobasso . . .	384,575	133	28	98	7	19	9	152	38	1	35	1	—	—	—	—	—
Chieti	351,719	120	20	98	2	46	2	88	26	3	11	2	2	—	—	—	—
Teramo	269,659	74	17	46	11	7	65	4	13	—	6	5	2	—	—	—	—
Abruzzi e Molise .	**1,393,950**	**454**	**84**	**276**	**94**	**73**	**83**	**259**	**122**	**5**	**61**	**9**	**5**	—	—	—	—
Avellino	421,162	128	26	100	2	4	230	1	20	—	3	3	2	—	—	—	—
Benevento	249,161	73	18	55	—	19	149	2	12	—	1	4	—	—	—	—	—
Caserta	747,338	187	41	138	8	5	481	17	55	—	4	2	1	—	—	—	—
Napoli	1,166,717	69	22	47	—	9	37	9	55	—	6	4	4	—	—	—	—
Salerno	576,897	158	24	134	—	38	18	1	52	—	6	3	3	—	—	—	—
Campania . . .	**3,161,275**	**615**	**131**	**474**	**10**	**75**	**915**	**30**	**194**	—	**20**	**16**	**10**	—	—	—	—
Bari	815,618	53	33	20	—	10	28	17	12	—	—	1	—	—	—	—	—
Foggia	415,814	53	20	33	—	19	19	232	32	—	4	3	3	—	—	—	—
Lecce	660,443	130	38	71	21	20	273	30	48	2	16	2	—	—	—	—	—
Puglie	**1,891,875**	**236**	**91**	**124**	**21**	**49**	**320**	**279**	**92**	**2**	**20**	**6**	**3**	—	—	—	—
Potenza – **Basilicata**.	**549,771**	**124**	**27**	**94**	**3**	**11**	—	**49**	**11**	—	**17**	**5**	**6**	—	—	—	—
Catanzaro	471,874	152	36	116	—	8	85	8	26	—	16	7	11	—	—	—	—
Cosenza	472,505	151	21	90	40	11	1029	5	12	—	5	—	3	—	—	—	—
Reggio di Calabria .	405,371	106	17	85	4	2	6	20	11	2	5	4	6	—	—	—	—
Calabrie	**1,349,750**	**409**	**74**	**291**	**44**	**21**	**1120**	**33**	**49**	**2**	**26**	**11**	**20**	—	—	—	—
Caltanissetta . .	334,049	28	16	12	—	2	12	1	46	—	24	2	1	—	—	—	—
Catania	687,533	63	17	44	2	2	3	3	13	—	27	2	1	1	—	—	—
Girgenti	353,282	41	16	25	—	12	8	1	12	1	28	1	3	—	—	—	—
Messina	531,700	97	9	55	33	12	12	4	17	—	10	1	1	—	—	—	—
Palermo	847,594	76	20	56	—	1	100	3	30	1	56	2	—	—	—	—	—
Siracusa	428,359	32	12	18	2	3	1	1	15	1	15	2	2	—	—	—	—
Trapani	381,065	20	9	11	—	1	5	8	8	—	4	1	1	—	—	—	—
Sicilia	**3,563,582**	**357**	**99**	**221**	**37**	**33**	**141**	**21**	**141**	**3**	**164**	**11**	**9**	**1**	—	—	—
Cagliari	468.932	257	5	200	52	15	7	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—
Sassari	292,216	107	16	91	—	29	47	15	4	—	4	5	6	—	—	—	—
Sardegna . . .	**761,148**	**364**	**21**	**291**	**52**	**44**	**54**	**15**	**4**	—	**6**	**6**	**7**	—	—	—	—
Totale generale .	**31,479,217**	**8263**	**1545**	**6259**	**459**	**538**	**8077**	**1042**	**1768**	**28**	**1393**	**174**	**96**	**7**	**5**	—	**54**

II. Denunzie relative ai Capoluoghi di provincia e di Circondario ed ai principali Capoluoghi di Distretto.

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE									
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico
Alessandria	Alessandria	77,046	—	2	2	2	—	1	—	—	—	—
	Acqui	13,431	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Asti	35,760	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	Casale Monferrato	30,709	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—
	Novi Ligure	16,723	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
	Tortona	16,044	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Cuneo	Cuneo	28,853	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—
	Alba	15,998	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mondovì	20,254	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Saluzzo	15,957	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
Novara	Novara	45,189	1	16	1	1	—	1	—	—	—	—
	Biella	20,206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Domodossola	4,024	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pallanza	5,598	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Varallo	3,211	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vercelli	31,797	—	—	—	—	—	44	—	—	—	—
Torino	Torino	351,855	—	168	23	34	—	9	1	—	—	—
	Aosta	7,437	—	6	—	—	—	1	—	—	—	—
	Ivrea	12,764	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pinerolo	17,544	6	38	2	—	—	—	—	—	—	—
	Susa	4,672	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Genova	Genova	228,862	1	8	2	20	—	1	—	1	—	—
	Albenga	5,581	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
	Chiavari	12,635	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
	Savona	38,698	1	—	1	2	—	3	—	—	—	—
	Spezia	44,195	2	14	4	1	—	—	—	—	—	—
Porto Maurizio	Porto Maurizio	7,557	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	San Remo	28,942	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bergamo	Bergamo	45,929	—	20	1	10	—	19	2	—	—	—
	Clusone	3,940	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Treviglio	15,632	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Brescia	Brescia	67,923	2	29	2	12	—	12	1	—	—	—
	Breno	3,526	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
	Chiari	12,057	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE									
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico
Brescia (*segue*)	Salò	4,585	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Verolanuova	5,067	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Como	Como	34,177	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—
	Lecco	9,873	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—
	Varese	16,379	—	—	—	13	—	1	—	—	—	—
Cremona	Cremona	37,632	—	3	—	2	—	5	1	—	—	—
	Casalmaggiore	15,648	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
	Crema	9,728	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—
Mantova	Mantova	29,743	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—
	Viadana	16,281	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Milano	Milano	470,558	—	168	31	51	—	63	5	—	—	—
	Abbiategrasso	11,219	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Gallarate	9,985	—	—	—	3	—	16	—	—	—	—
	Lodi	25,994	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
	Monza	32,956	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Pavia	Pavia	39,058	—	21	5	8	—	12	1	—	—	2
	Bobbio	4,545	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Mortara	9,267	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—
	Voghera	18,627	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—
Sondrio	Sondrio	9,166	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Belluno	Belluno	18,348	—	—	3	3	—	1	—	—	—	—
	Feltre	12,777	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Padova	Padova	82,210	—	68	1	12	—	2	1	—	1	—
	Este	11,627	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Monselice	11,705	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Montagnana	11,263	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rovigo	Rovigo	11,800	—	61	—	1	—	2	—	—	—	—
	Adria	18,791	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Treviso	Treviso	36,120	—	1	3	3	—	37	1	—	—	—
	Castelfranco Veneto	13,690	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
	Conegliano	11,139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Montebelluna	10,757	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vittorio	16,808	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1887	CASI DI MALATTIE INFETTIVE									
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico
Udine	Udine	37,315	—	1	2	1	—	3	—	—	—	—
	Pordenone	12,665	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezia	Venezia	155,899	1	20	3	20	—	5	1	—	—	—
	Chioggia	30,870	—	4	—	5	—	5	—	—	—	—
	Mestre	10,108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verona	Verona	72,860	—	13	22	6	—	7	—	1	—	—
	Legnago	16,083	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Vicenza	Vicenza	42,020	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—
	Bassano	15,228	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	Lonigo	11,075	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Schio	16,857	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—
Bologna	Bologna	153,206	1	2	1	9	—	17	—	—	—	—
	Imola	30,901	—	—	—	1	—	4	—	—	—	—
	Vergato	5,596	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Ferrara	Ferrara	89,310	1	11	1	6	—	1	—	—	—	—
	Cento	20,508	2	1	14	1	—	1	—	—	—	—
	Comacchio	11,879	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—
Forlì	Forlì	47,092	—	20	—	10	—	8	—	—	—	—
	Cesena	42,235	1	50	—	—	—	1	—	—	—	—
	Rimini	42,666	—	8	—	1	—	3	—	—	—	—
Modena	Modena	67,658	3	4	1	8	—	2	—	—	—	—
	Mirandola	12,713	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pavullo nel Frignano	10,694	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Parma	Parma	53,421	—	11	8	11	—	2	—	—	—	—
	Borgo San Donnino	11,165	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Borgotaro	8,147	—	7	—	—	—	33	—	—	—	—
Piacenza	Piacenza	35,233	—	—	—	3	—	7	—	—	—	—
	Fiorenzuola d'Arda	6,589	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ravenna	Ravenna	67,760	4	6	1	3	—	—	3	—	—	—
	Faenza	36,042	—	—	—	5	—	—	—	—	1	—
	Lugo	26,920	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—
Reggio Emilia	Reggio Emilia	59,717	—	—	—	6	—	23	—	—	—	—
	Guastalla	10,369	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE									
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico
Arezzo	Arezzo	44,763	—	1	—	—	—	6	—	—	—	—
Firenze	Firenze	209,540	3	81	5	7	—	19	1	—	—	—
	Pistoia	51,923	1	3	—	4	—	6	—	—	—	—
	Rocca San Casciano . .	4,093	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	San Miniato	17,652	—	15	—	2	—	—	—	3	—	—
Grosseto	Grosseto	9,521	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Livorno	Livorno	104,536	5	1	2	3	—	3	1	—	—	—
	Portoferraio	5,633	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lucca	Lucca	80,559	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Massa e Carrara . . .	Massa e Carrara . . .	25,804	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Castelnuovo di Garfagn.	4,748	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pontremoli	12,601	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Pisa	Pisa	65,516	3	53	1	16	—	3	—	—	—	—
	Volterra	15,172	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Siena	Siena	30,468	1	6	—	4	—	2	—	—	—	—
	Montepulciano	13,755	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ancona	Ancona	58,088	—	17	2	2	—	3	—	—	—	—
Ascoli Piceno	Ascoli Piceno	30,775	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Fermo	18,333	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Macerata	Macerata	24,770	—	1	—	5	—	—	—	—	—	—
	Camerino	11,761	1	3	—	4	—	—	1	—	—	—
Pesaro e Urbino . . .	Pesaro	26,485	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—
	Urbino	17,243	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
Perugia	Perugia	59,762	—	7	2	4	—	5	1	—	—	—
	Foligno	24,965	—	16	—	—	—	1	—	—	—	—
	Orvieto	18,534	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Rieti	18,262	3	26	—	1	—	—	—	—	—	—
	Spoleto	22,767	—	—	6	1	—	—	1	—	—	—
	Terni	17,230	2	—	9	2	—	5	—	—	—	—
Roma	Roma	487,066	3	73	6	23	—	19	3	11	—	—
	Civitavecchia	12,540	—	35	—	—	—	—	—	—	—	—
	Frosinone	9,768	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE										
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico	
Roma (*segue*)	Velletri	16,788	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
	Viterbo	19,654	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Aquila degli Abruzzi.	Aquila degli Abruzzi .	21,202	—	2	1	1	—	1	—	—	—	—	
	Avezzano	10,339	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Cittaducale.	4,117	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
	Solmona	22,412	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Campobasso.	Campobasso	15,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Isernia	9,015	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Larino	9,043	—	5	—	1	—	2	—	—	—	—	
Chieti	Chieti	22,643	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	
	Lanciano	17,199	—	1	1	5	—	—	—	—	—	—	
	Vasto	14,021	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Teramo	Teramo.	21,278	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Penne.	9,372	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Avellino.	Avellino	27,805	—	5	—	7	—	—	—	—	—	—	
	Ariano di Puglia . . .	14,479	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sant'Angelo dei Lomb.	7,786	—	68	—	—	—	—	—	—	—	—	
Benevento	Benevento	25,800	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Cerreto Sannita	5,343	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
	San Bartol. in Galdo .	8,364	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Caserta	Caserta	34,645	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Gaeta	6,429	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	
	Nola	12,828	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Piedimonte d'Alife. . .	7,013	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sora	15,192	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
Napoli	Napoli	536,073	4	16	1	22	—	6	—	—	—	—	
	Casoria	10,550	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	
	Castellammare di Stab.	46,587	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Pozzuoli	19,960	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Salerno.	Salerno.	36,668	3	2	1	4	—	2	—	—	—	—	
	Campagna	9,028	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sala Consilina	6,107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Vallo della Lucania. .	4,999	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE										
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico	
Bari delle Puglie. . .	Bari delle Puglie . . .	80,450	—	2	9	—	—	—	—	—	—	—	
	Altamura	25,193	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Barletta	42,631	1	1	3	4	—	—	—	—	—	—	
Foggia	Foggia	47,173	1	1	2	4	—	2	—	—	—	—	
	Bovino	8,321	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	San Severo.	26,588	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lecce.	Lecce.	32,271	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
	Brindisi	22,483	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Gallipoli	11,952	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Taranto.	46,552	—	10	2	8	—	4	—	—	—	—	
Potenza (Basilicata).	Potenza	19,418	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino
	Lagonegro	4,035	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Matera	18,136	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Melfi	14,411	1	—	2	—	—	2	—	—	—	—	
Catanzaro	Catanzaro	35,379	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—	
	Cotrone.	13,528	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Monteleone di Calabria	12,384	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
	Nicastro	15,579	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Cosenza.	Cosenza.	20,860	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
	Castrovillari	12,488	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Paola.	8,465	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Rossano	23,968	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Reggio di Calabria. .	Reggio di Calabria . .	46,399	—	2	—	1	1	2	—	—	—	—	
	Gerace	14,237	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Palmi	12,951	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Caltanissetta	Caltanissetta.	37,467	—	—	—	6	—	3	—	—	—	—	
	Piazza Armerina. . . .	21,892	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Terranova di Sicilia. .	21,342	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	
Catania	Catania.	129,651	—	1	3	4	—	6	—	—	—	—	
	Acireale	43,302	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	

PROVINCIE	CAPOLUOGHI	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE										
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico	
Catania (*segue*) . . .	Caltagirone	44,952	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
	Nicosia	16,583	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Girgenti	Girgenti	24,851	2	—	—	3	—	8	—	—	—	—	
	Bivona	5,779	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sciacca	27,714	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Messina	Messina	152,648	12	6	2	2	—	8	—	—	—	—	
	Castroreale	10,926	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	non pervenuto il bollettino.
	Mistretta	14,889	—	—	—	14	—	—	1	—	—	—	
	Patti	11,539	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Palermo	Palermo	287,972	—	44	1	1	—	26	1	—	—	—	
	Cefalù	23,024	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Corleone	15,686	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Termini Imerese	29,544	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Siracusa	Siracusa	25,740	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	
	Modica	57,268	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Noto	21,139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Trapani	Trapani	49,992	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	
	Alcamo	86,221	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	
	Mazzara del Vallo . . .	15,904	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
Cagliari	Cagliari	44,624	10	1	—	—	—	2	1	—	—	—	
	Iglesias	16,585	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Lanusei	3,039	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Oristano	7,088	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sassari	Sassari	40,847	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Alghero	10,575	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Nuoro	7,031	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Ozieri	9,608	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Tempio Pausania . . .	13,125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

III. Denunzie relative ai Comuni non Capoluoghi con più di 15,000 abitanti.

PROVINCIE	COMUNI non Capoluoghi con più di 15,000 abitanti	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE									
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico
Genova	San Pier d'Arena	33,116	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—
Pavia	Vigevano	22,989	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—
Ferrara	Copparo	38,409	—	70	—	13	—	1	1	—	—	—
Arezzo	Cortona	26,496	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Firenze	Prato	46,618	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—
Lucca	Capannori	44,306	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Massa e Carrara	Carrara	42,758	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Pisa	Cascina	25,928	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—
Ancona	Senigallia	22,989	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—
Pesaro e Urbino	Fano	24,120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Perugia	Città di Castello	24,002	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Gubbio	24,234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Caserta	Aversa	21,954	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	Maddaloni	20,096	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	S. Maria Capua Vetere	23,731	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Napoli	Afragola	21,927	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Torre Annunziata	30,646	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Torre del Greco	34,940	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Salerno	Cava dei Tirreni	22,607	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Bari delle Puglie	Andria	42,685	8	97	—	27	—	3	—	—	—	—
	Bisceglie	28,358	—	2	9	8	—	—	—	—	—	—
	Bitonto	28,270	—	19	9	4	2	3	—	—	—	—
	Canosa di Puglia	26,808	—	—	7	3	—	1	—	—	—	—
	Corato	38,627	—	2	5	—	—	—	1	—	—	—
	Gioia del Colle	25,170	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
	Gravina in Puglia	21,517	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—
	Molfetta	35,841	5	—	—	32	—	—	1	—	—	—

PROVINCIE	COMUNI non Capoluoghi con più di 15,000 abitanti	POPOLAZIONE al 31 dicembre 1897	CASI DI MALATTIE INFETTIVE										
			Vaiuolo o vaiuoloide	Morbillo (Rosolia)	Scarlattina	Febbre tifoidea	Tifo esantematico (Petecchiale)	Difterite	Febbre puerperale	Pustola maligna	Rabbia nell'uomo	Sifilide trasmessa col baliatico	
Bari delle Puglie (*segue*)	Monopoli	21,393	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	
	Ruvo di Puglia	23,429	—	8	25	—	—	2	—	—	—	—	
	Terlizzi	24,796	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Trani	27,764	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
Foggia	Cerignola	24,446	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Monte S. Angelo	22,143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	S. Marco in Lamis	16,969	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Lecce	Francavilla Fontana	18,209	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	
	Martina Franca	21,223	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Ostuni	21,682	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	
Potenza	Avigliano	25,067	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Caltanissetta	Castrogiovanni	28,355	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	
	San Cataldo	20,687	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
Catania	Adernò	32,235	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	
	Bronte	20,192	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	
	Giarre	27,112	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
	Leonforte	24,539	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	
	Paternò	20,124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Girgenti	Canicatti	19,679	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Favara	17,430	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Licata	20,381	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Palermo	Partinico	23,866	—	10	—	—	—	5	—	—	—	—	
Siracusa	Comiso	24,223	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
	Ragusa	29,392	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Non pervenuto il bollettino.
	Vittoria	36,617	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Trapani	Castelvetrano	23,457	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Marsala	51,644	—	4	6	—	—	1	—	—	—	—	
	Monte S. Giuliano	29,002	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

IV. Notizie sommarie sullo stato sanitario dei Comuni non compresi nei due gruppi precedenti, e nei quali si ebbe, in relazione al numero degli abitanti, un maggior numero di denunzie di malattie infettive.

Piemonte.

Provincia di Alessandria: *Morbillo:* Roccagrimalda, 32; Castellazzo Bormida, 27; Fresonara, 43; Sale, 29.
Id. Cuneo: *Morbillo:* Benevagienna, 29; Roccaciglié, 19; Saliceto, 30.
Id. Novara: *Morbillo:* Scopello, 16.
Id. Torino: *Morbillo:* Perosa Argentina, 43; Pomaretto, 28; Vigone, 20.

Liguria.

Provincia di Genova: *Morbillo:* Rossiglione, 16; Rio Maggiore, 20.
Id. Porto Maurizio: *Morbillo:* Pornassio, 20.

Lombardia.

Provincia di Bergamo: *Morbillo:* Sarmio, 25.
Id. Brescia: *Morbillo:* Iseo, 50; Ome, 20; Sale Marasino, 120; Cazzago S. Martino, 20; Coccaglio, 145.
Id. Como: *Morbillo:* Galbiate, 97; Oggiono, 33 — *Difterite:* Orsenigo 7.
Id. Cremona: *Morbillo:* Cappella Picenardi, 20; Castelleone, 22; Duemiglia, 34; Vescovato, 90.
Id. Mantova: *Morbillo:* Canneto sull'Oglio, 24; Quistello, 24.
Id. Milano: *Morbillo:* Gorgonzola, 30; Melzo, 50; Merrate, 40; Pozzuolo Martesana, 33; Fombio, 63; Guardamiglio, 68; S. Colombano al Lambro, 75.

Veneto.

Provincia di Belluno: *Scarlattina:* Auronzo, 13.
Id. Padova: *Morbillo:* Abano, 50.
Id. Rovigo: *Morbillo:* Crespino, 176; Polesella, 16.
Id. Treviso: *Morbillo:* Chiarano, 74; Piavon, 20.
Id. Udine: *Ileotifo:* S. Giorgio della Richinvelda, 10.
Id. Verona: *Morbillo:* Vigasio, 30.

Emilia.

Provincia di Ferrara: *Ileotifo:* Argenta, 10; Massafiscaglia, 8.
Id. Forlì: *Tifo petecchiale:* Mortano, 2.
Id. Modena: *Ileotifo:* Carpi, 8.
Id. Parma: *Vaiuolo:* Golese 7; Roccabianca, 10 — *Morbillo:* Collecchio, 80; Golese, 15; Bedonia, 26; Tornolo, 16.
Id. Piacenza: *Morbillo:* Bettola, 30.
Id. Ravenna: *Morbillo:* Castelbolognese, 20; Riolo, 17.

Toscana.

Provincia d'Arezzo: *Ileotifo:* Pieve S. Stefano, 24.
Id. Firenze: *Morbillo:* Bagno a Ripoli, 30; Figline, 40 — *Difterite:* Carmignano, 10; Montespertoli, 11.
Id. Grosseto: *Vaiuolo:* Manciano, 12.
Id. Pisa: *Morbillo:* Bagni S. Giuliano, 39; Buti, 33; Peccioli, 27 — *Vaiuolo:* Chianni, 5 — *Ileotifo:* Bagni S. Giuliano, 16.
Id. Siena: *Morbillo:* Colle Val d'Elsa, 22; Poggibonsi, 28.

Marche.

Provincia di Ascoli Piceno: *Morbillo:* Colli del Tronto, 20.
Id. Pesaro ed Urbino: *Morbillo:* Mondavio, 15; Pergola, 37; Colbordolo, 29.

Umbria.

Provincia di Perugia: *Morbillo:* Fratta Todina, 15.

Lazio.

Provincia di Roma: *Vaiuolo:* Montecompatri, 50; Civita Castellana, 12; Corchiano, 7; Orte, 8 — *Morbillo:* Ciciliano, 22; Colonna, 57; Gerano, 120; Monteflavio, 11; Palombara Sabina, 84 — *Ileotifo:* Vejano, 5.

Abruzzi e Molise.

Provincia d'Aquila: *Ileotifo:* Lucoli, 4; Roio Piano, 5; Trasacco, 6; Pacentro, 12 — *Scarlattina:* Petrella Salto, 8.
Id. Campobasso: *Scarlattina:* Colledanchise, 40; Pietracatella, 40; Forlì del Sannio, 20; Ripalta, 37; Santa Croce di Magliano, 15 — *Ileotifo:* Montenero Val Cocchiara, 12; Roccamandolfi, 12 — *Difterite:* Montecilfone, 8.
Id. Chieti: *Vaiuolo:* Roccascalenga, 10; Cupello 35 — *Scarlattina:* Gessapalena, 24; Torrebruna, 40; Tusillo, 6.
Id. Teramo: *Vaiuolo:* Pianella, 7 — *Morbillo:* Ancarano, 25; Colonnella, 15.

Campania.

Provincia d'Avellino: *Vaiuolo:* S. Martino Valle Caudina, 5 — *Morbillo:* S. Angelo a Scala, 71; Sturno, 57.
Id. Benevento: *Vaiuolo:* Ceppaloni, 15 — *Morbillo:* Cusano Mutri, 20; S. Lorenzo Maggiore, 60.
Id. Caserta: *Morbillo:* Marcianise, 316; Recale, 31; San Tammaro, 15; Trentola, 53; Roccasecca, 27 — *Scarlattina:* Picinisco, 9 — *Ileotifo:* Cancello, 7.
Id. Napoli: *Ileotifo:* Ponticelli, 8.
Id. Salerno: *Vaiuolo:* Rescigno, 30 — *Ileotifo:* Maiori, 14.

Puglie.

Provincia di Bari: *Vaiuolo:* Santeramo in Colle, 10. — *Scarlattina:* Locorotondo, 10; Modugno, 29; Mola, 30; Santeramo, 15. — *Morbillo:* Santeramo, 25.
Id. Foggia: *Vaiuolo:* Carlantino, 7; Pietra Montecorvino, 6. — *Scarlattina:* S. Ferdinando, 8; Castelluccio Valmaggiore, 43.
Id. Lecce: *Vaiuolo:* Ruffano, 16 — *Morbillo:* Carpignano, 25; Uggiano, 60; Ruffano, 114; Taurisano, 30.

Basilicata.

Provincia di Potenza: *Vaiuolo:* Satriano di Lucania, 7 — *Scarlattina:* Lauria, 40 — *Febbre puerperale:* Vietri di Potenza, 4.

Calabrie.

Provincia di Catanzaro: *Morbillo:* Isca, 50; Nocera Tirinese, 18 — *Scarlattina:* Palermiti, 61.
Id. Reggio Calabria: *Scarlattina:* Cavidà, 8.
Id. Cosenza: *Vaiuolo:* Diamante, 10 — *Morbillo:* Carolei, 36; Paterno Calabro, 230; S. Pietro in Guarano, 28; Tarsia, 50; Belvedere, 200; Diamante, 350 — *Pustola maligna:* S. Demetrio, 3.

Sicilia.

Provincia di Caltanissetta: *Ileotifo:* Niscemi, 13.
Id. Catania: *Difterite:* Troina, 11.
Id. Girgenti: *Vaiuolo:* Ravanusa, 10 — *Pustola maligna:* Ravanusa, 2.
Id. Palermo: *Morbillo:* Parco, 23.

Sardegna.

Provincia di Sassari: *Vaiuolo:* Ittiri, 7; Giave, 20 — *Morbillo:* Pozzo Maggiore, 40 — *Scarlattina:* Galtelli, 10.